

**I rätt riktning.
Forskningscirklar som metod
för att motarbeta rasism.
Ett pilotprojekt i Botkyrka**

**Projektet ECAR –
European cities against racism**

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Långt ifrån lagom

Mångkulturellt

centrum

Denna rapport utgör en svensk version av Mångkulturellt centrum och Botkyrka kommuns erfarenheter från ett pilotprojekt inom projektet ECAR. Den finns tillgänglig för nedladdning på www.mkc.botkyrka.se och får användas fritt i projektets anda.

Mer information om ECAR-projektet i dess helhet finns på <http://www.eu-ecar.eu>

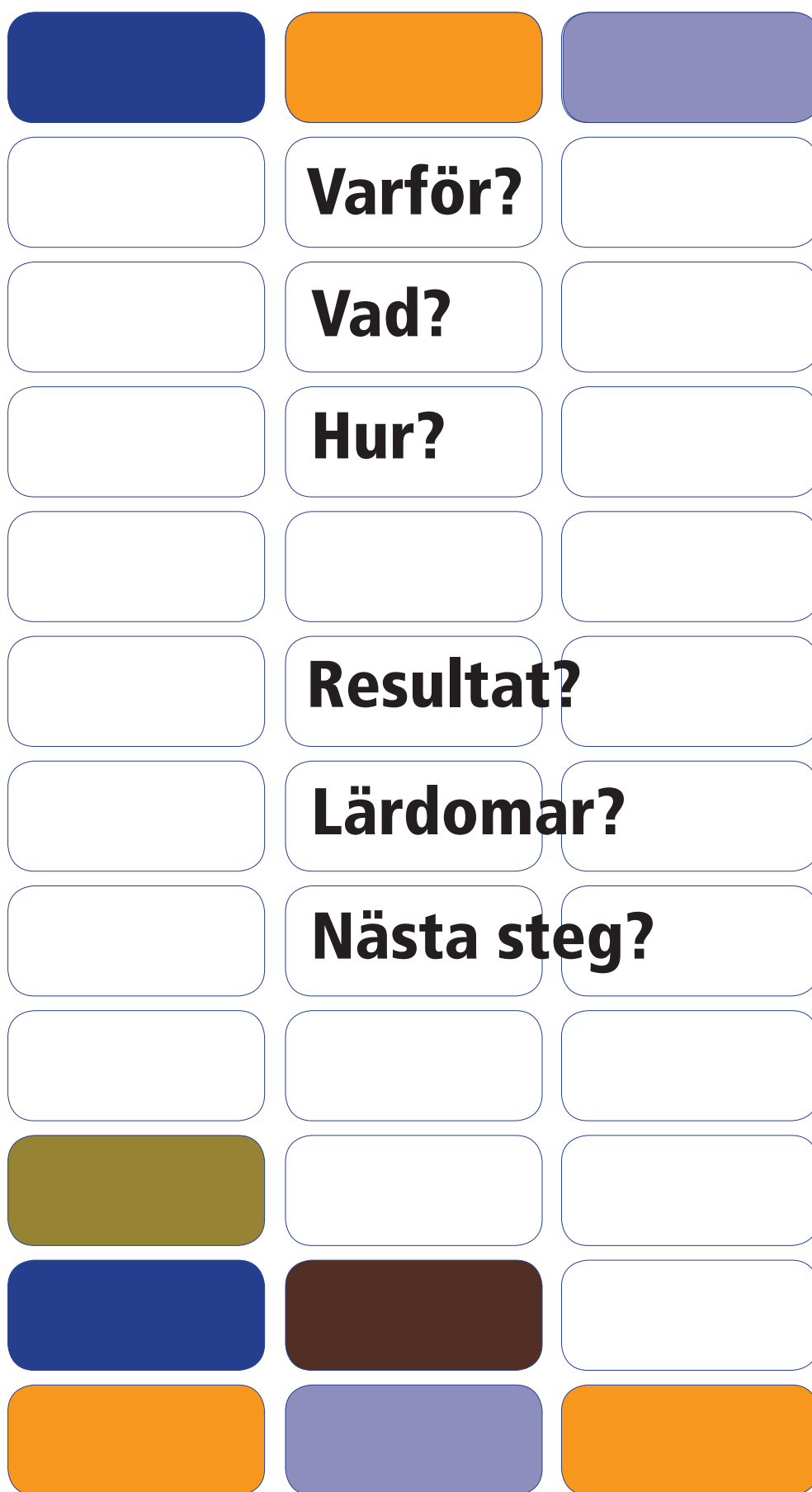
Disclaimer: This project has been funded with support from the European Unions' Fundamental Rights & Citizenship Programme. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Mångkulturellt centrum 2013

ISBN 978-91-86429-28-7

Mångkulturellt centrum 2013:4 ISSN 1401-2316

Produktion Ingrid Ramberg. Tryckt hos Botkyrka offset

I rätt riktning. Forskningscirklar som metod för att motarbeta rasism. Ett pilotprojekt i Botkyrka

Bakgrund

Segregation i Sverige | Sverige är ett av Europas ledande länder vad gäller att i lagar och förordningar motverka diskriminering och värna om allas lika behandling. Samtidigt hör vissa svenska städer och stadsdelar till de mest segregerade inom EU. Det finns ett tydligt samband mellan socioekonomiska förhållanden och födelse- eller ursprungsland. Den del av befolkningen som har en bakgrund i Asien, Afrika eller Sydamerika är den mest utsatta när det gäller exempelvis diskriminering på arbetsmarknaden, boendesegregation eller risk för fattigdom.

Segregationen medför att stora grupper i samhället exkluderas, samtidigt som andra grupper får fördelar och privilegier. Därmed hotar den både välfärden och demokratin.

Segregationen i Botkyrka | År 2009 identifierades 38 stadsdelar i Sverige som de allra mest underprivilegierade. Till dessa hör Alby, Fittja och Hallunda-Norsborg i norra Botkyrka. Medborgarenkäter och undersökningar visar att många boende i dessa områden upplever att de utsätts för diskriminering och rasism. I kommunen har det under en längre tid funnits ett engagemang för att förbättra situationen, bland annat genom att utveckla nya metoder för att motarbeta diskriminering och rasism.

Sedan 2007 är Botkyrka medlem i ECCAR-nätverket (European Coalition of Cities Against Racism). Forskningscirkelarna ingår i ett projekt bedrivet av fem ECCAR-städer: Berlin, Graz, Madrid, Växjö och Botkyrka. Det är de två sistnämnda som testat just denna metod. En gemensam grund är tiopunktsplanen på nästa sida.

Botkyrka kommun har sedan 2010 en interkulturell strategi, där antidiskrimineringsarbetet är en högprioriterad fråga. I presentationen av strategin skriver man:

*”Interkulturella åtaganden handlar om konkreta **aktiviteter**, men också om att utveckla **arbetsätt** på kommunens arbetsplatser som klarar av att möta en komplex verklighet. .../ Vi utvecklar också sätt att mäta kvaliteten i det vi gör. Detta görs bland annat genom att samla **kunskap** direkt från invånare. Ett exempel är forskningscirklar för invånare på temat rasism och diskriminering. De hjälper den kommunala verksamheten att identifiera rätt utmaningar och bli mer träffsäker i verksamheten man erbjuder invånarna.”* (mina markeringar)

ECCARS tiopunktsplan

för ett bättre kommunalt arbete mot diskriminering och rasism

- 1 Utveckla samverkan med lokala aktörer som rådgivare för att få en verklighetsnära bild av situationen i fråga om diskriminering och rasism i olika delar av kommunen.
- 2 Ta fram statistik och indikatorer för att kunna analysera situationen i fråga om diskriminering och rasism.
- 3 Gör insatser för att stödja personer som blivit utsatta för diskriminering och rasism. En utsatt individ ska kunna få juridisk hjälp, t.ex. genom antidiskrimineringsbyråer.
- 4 Stöd en större medverkan och mer välinformerade invånare. Ge invånarna bättre information om rättigheter och skyldigheter, samt om skydd och lagstiftning mot diskriminering och rasistiska handlingar och beteenden, både genom allmän information och genom samverkan och konsultation med berörda medborgare.
- 5 Arbeta aktivt för lika möjligheter och rättigheter på arbetsplatser, för att säkra rekrytering och rutiner från diskriminerande inslag, samt för att öka medvetenheten om diskriminering och rasism som samhällsproblem.
- 6 Arbeta aktivt för att servicen till medborgarna ska vara lika, oberoende av vilken grupp du tillhör.
- 7 Arbeta aktivt mot diskriminering och för lika rättigheter på bostadsmarknaden i kommunen oavsett etnisk bakgrund.
- 8 Arbeta aktivt mot diskriminering och för lika möjligheter och rättigheter inom skola och högre utbildning. De delar som står i fokus är pedagogik och bemötande av elever och föräldrar med fokus på ömsesidig respekt, samt uppmärksamhet i val av skolmaterial så att detta inte är diskriminerande eller kränkande i sitt innehåll.
- 9 Arbeta aktivt för mångfald och mot diskriminering inom kulturlivet både vad gäller representation och utbud. Teater, musik och all annan kultur som produceras ska anpassas till hela kommunens/stadens befolkning, inte bara delar av den. Arbeta aktivt för att alla invånare, oavsett bakgrund, ska ha tillgång till och kunna få intresse för att ta del av kommunens kulturutbud.
- 10 Skapa beredskap att hantera konflikter och hatbrott som handlar om diskriminering och rasism. Informera om hatbrott samt arbeta förebyggande.

Planen antogs 28 okt 2009

Fyra punkter i fokus

Forskningscirkarna var ett sätt att arbeta med fyra av de åtaganden som ingår i ECCAR:s tiopunktsplan mot diskriminering och rasism (punkt 1, 2, 4 och 6 på föregående sida).

Utveckla en större vaksamhet mot rasism

Denna punkt handlar om att utveckla en regelbunden samverkan med lokala aktörer för att få en verklighetsnära bild av situationen i fråga om diskriminering och rasism i olika delar av kommunen. Här kan forskningscirklar ge en djupare förståelse för hur diskriminering och rasism på olika sätt påverkar kommunens invånare. Lokala aktörer kan bidra till en fördjupad, kvalitativ förståelse.

Analysera situationen fortlöpande

Denna punkt handlar om att utveckla mål, statistik och indikatorer för att kontinuerligt och i samverkan med forskare analysera läget i fråga om diskriminering och rasism. Ett sådant arbete förutsätter att de personer som utvecklar målen, de statistiska instrumenten och metoderna också har en bra förståelse av hur diskriminering och rasism yttrar sig för de som drabbas. Här kan forskningscirklar vara en bra metod för att ta fram kunskap tillsammans med forskare.

Underlätta medverkan från allmänheten

Denna punkt handlar om att kommunen åtar sig att informera och sprida kunskap hos allmänheten om situationen i kommunen och om vilka grupper som är utsatta för diskriminering och rasism. Man åtar sig också att ge invånarna bättre information om deras lagstadgade rättigheter och skyldigheter och att engagera olika samhällsaktörer i uppdrag som motarbetar diskriminering och rasism. Forskningscirklar är ett sätt att sprida information till nyckelpersoner om läget samt om vilka rättigheter som finns, och vart man kan vända sig när diskriminering sker.

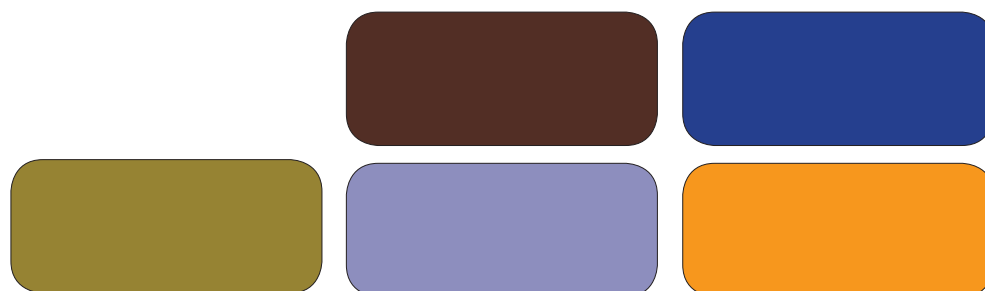
Utveckla kommunen som arbets-/servicegivare

Denna punkt handlar om att kommunen åtar sig att vara en arbetsgivare som ger lika anställningsmöjligheter och som tillhandahåller service utifrån behov, oberoende av vilken grupp individen tillhör. Detta kräver att kommunen har kunskap om hur olika grupper i samhället upplever det bemötande de får hos olika förvaltningar, samt hur de tjänster som kommunen tillhandahåller kommer olika grupper till del. Forskningscirklar är ett sätt att skaffa sig kunskap om detta.

Vi testar en metod

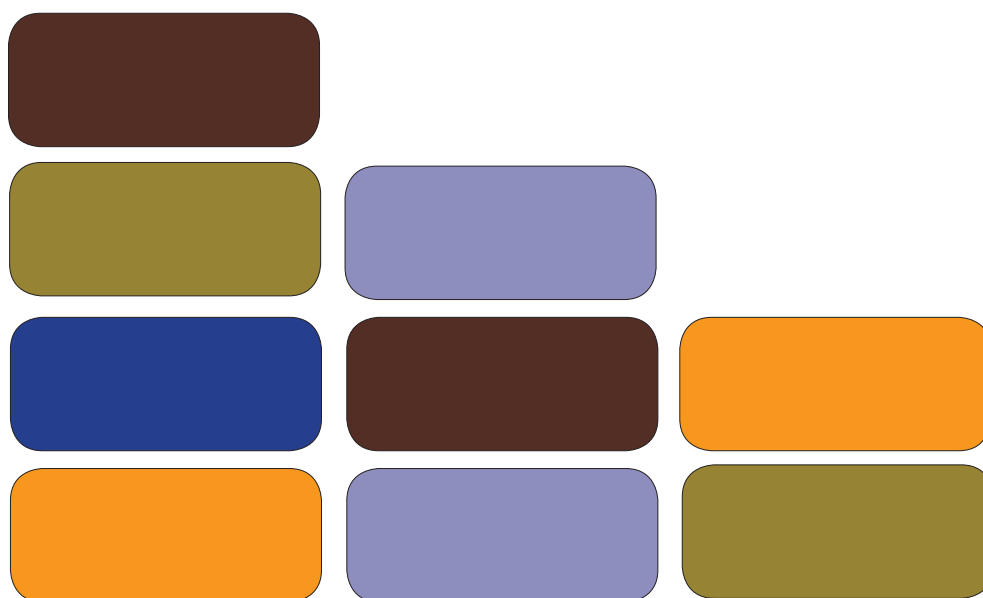
Projektet har syftat till att undersöka hur forskningscirkel som metod kan användas i en kommun för att bedriva eller förbättra ett antirasistiskt arbete. Därutöver har det funnits fem konkreta delmål, nämligen att

- **minska avståndet** mellan kommuninvånare, lokalpolitiker och kommundienstjänstemän. Genom direkta samtal med invånarna, återkoppling till beslutsfattare och därefter tillbaka till invånarna ville man ge marginaliserade och diskriminerade grupper i kommunen stöd och ökad styrka. Bidrog forskningscirkelarna till att utveckla mer interaktiva möten och samtal?
- **skapa mötesplatser** för människor där man kan diskutera och dela med sig av sina tankar och erfarenheter av diskriminering och rasism. Cirkelarna vände sig till invånare både med och utan egna erfarenheter av diskriminering. Syftet med att skapa en sådan mötesplats var att cirkeldeltagarna med stöd av en forskare skulle kunna identifiera mönster i gemensamma erfarenheter och på så sätt kunna placera individuella upplevelser inom större strukturer. Gav forskningscirkelarna överblick och ökad styrka?
- **utarbete rekommendationer** och konkreta förslag på hur kommunen kan förbättra sitt arbete mot diskriminering och rasism. Resulterade forskningscirkelarna i förslag till kommunen?
- **delge förtroendevalda och tjänstemän** cirkeldeltagarnas tankar kring och erfarenheter av diskriminering och rasism, samt
- **uppdra åt förtroendevalda och tjänstemän** att undersöka på vilket sätt rekommendationerna och förslagen kan implementeras som del i kommunens arbete mot diskriminering och rasism.

Definition | Med **vardagsrasism** menas de ständigt upprepade och normaliserade handlingar, rutiner och praktiker som sker i ett samhälle och vilkas sammantagna effekt är att en vit majoritetsbefolkning privilegieras. Vardagsrasismen kan handla om att få sitt ursprung, sin kompetens eller till och med sin intelligens ifrågasatt. Den kan handla om att bli åsidosatt, att inte vara välkommen eller att inte räknas. Det är inte den enskilda handlingen i sig utan **det upprepade och regelbundna mönstret** av vardagsrasistiska handlingar som bidrar till att skapa och upprätthålla ett diskriminerande samhälle där vita svenskar privilegieras. Effekterna av detta bidrar till exkludering och skillnadsskapande även på ett strukturellt plan, och på så sätt spår vardagsrasismen på både strukturell och institutionell rasism.

Definition | När man talar om **strukturell diskriminering** syftar man på **regler, normer, rutiner, förhållningssätt och beteenden hos institutioner och andra samhällsstrukturer** som utgör hinder för minoriteter, till exempel etniska eller religiösa, att uppnå lika rättigheter och möjligheter som majoriteten av befolkningen har. Strukturell diskriminering kan vara **synlig eller dold** och den kan ske **avsiktligt eller oavsiktligt**. (jfr SOU 2005:56)

Läs mer!

Om ras och vithet i det samtida Sverige, red. Tobias Hübinette, Helena Hörnfeldt, Fataneh Farahani & René León Rosales. Mångkulturellt centrum, 2012

Adoption med förhinder. Samtal med adopterade och adoptivföräldrar om vardagsrasism och etnisk identitet. Tobias Hübinette & Carina Tigervall. Mångkulturellt centrum 2008

Svart gips – vitt folkhem? Leif Magnusson. Mångkulturellt centrum, 2005

”Det måste vara någonting annat.” En studie om barns upplevelser av rasism i vardagen, Viveca Motsieloa. Mångkulturellt centrum & Rädda barnen, 2003

”Jag har många gånger fått frågan om hur det hade varit om Dawit Isaak, förvisso trebarnsfar med hustrun i Göteborg, istället hade hetat, säg, ’David Isaksson’? Hade UD och media reagerat snabbare då? Hade vi direkt, i september 2001, krävt en omedelbar frigivning av journalisten David Isaksson från Göteborgsposten eller Göteborgs-Tidningen om det istället hade varit en kollega med ett mer svenskklingande namn och två döttrar och en son och en fru i Göteborg som hade försvunnit i Asmara? Givetvis hade vi gjort det.” Thomas Mattsson, chefredaktör, Expressen i *Svartvitt, Mångkulturell tidskrift*, nr 1, 2013.

”Mellan 2007 och 2012 försvann 1202 unga flyktingar medan de var svenska myndigheters ansvar. 783 av dem är fortfarande borta. Ändå har deras fall varken skapat rubriker, lett till massiva polisinsatser eller engagerat allmänheten – sådant som sker när ett svenskt barn försvinner. Varför?” *Svenska Dagbladet* 26 maj 2013, om en aktuell reportagebok, *De förlorade barnen*, av journalisterna Jens Mikkelsen och Katia Wagner.

dokumentation

reflektion

debatt

forskning

Att forska tillsammans

Definition | En **forskningscirkel** är en metod där en bestämd grupp människor träffas frivilligt och regelbundet under en avgränsad tidsperiod för att gemensamt fördjupa sig i ett kunskapsområde. Antalet deltagare kan variera men ett lämpligt antal är 5–8 personer. Minst en av deltagarna är forskare med kompetens i det valda kunskapsområdet.

Tanken är att cirkeln ska möjliggöra **ett möte mellan teoretisk och verksamhetsnära kunskap**, det vill säga ett möte som bidrar till att fördjupa samtliga deltagares förståelse av ett visst problemområde.

Som steg ett ska deltagarna i en forskningscirkel **identifiera ett problemområde** att fördjupa sig i. Därefter ska deltagarna, med hjälp av forskaren, systematiskt och medvetet **fördjupa sin kunskap** i ämnet genom gemensamma diskussioner och bearbetning av relevant forskning, samt genom egna empiriska undersökningar som tolkas och diskuteras gemensamt inom cirkeln.

En cirkel bör pågå under en längre tid, med regelbundna möten som även innehåller **återkommande återkoppling**. Inte sällan träffas gruppen en gång i månaden under ett år eller längre. Forskarens roll är att bidra till diskussionen som en expert utifrån sitt akademiska perspektiv och att dokumentera diskussionen samt skriva en avslutande rapport om de kunskapsprocesser som ägt rum inom cirkeln. Det är också forskarens roll att se till att diskussionerna i cirkelarna är inkluderande, etiska och respektfulla.

kunskapsmöte

ömsesidig påverkan

demokratisk process

kompetensutveckling

sammanhang

helhet

Vad händer i cirkeln?

- gemensam identifiering av problemet

- regelbundna möten med
 - gradvis fördjupning,
 - tolkning
 - diskussion

- egna empiriska undersökningar

- forskarstöd

- återkommande återkoppling

- dokumentation

- rapport

Forskningscirkel i sig erbjuder inga "lösningar" på problem. Däremot innebär de ett utrymme för utbyte mellan personer som besitter både en praktisk och teoretisk kunskap om ett visst problemområde. De kan användas som ett sätt att formulera förslag för hur en problematik som berör många människor kan hanteras, något som har varit en bärande tanke för hur forskningscirkelmetoden har använts inom ramarna för ECAR-projektet.

Temat & grupper

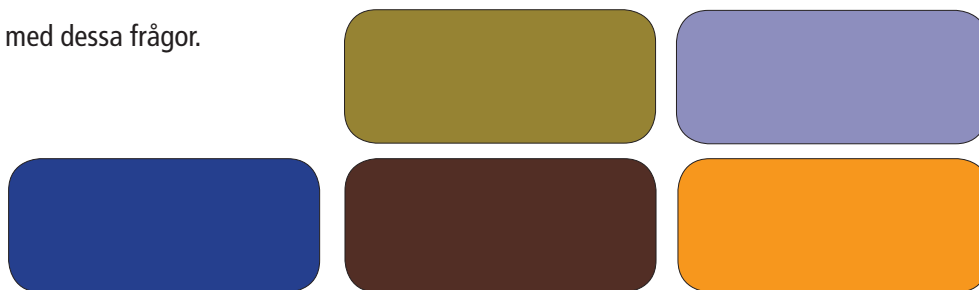
Pilotprojektet forskningscirklar startade med en **öppen inbjudan** till kommuninvånarna att delta i en så kallad **sökkonferens**. Kommunens demokratiutvecklare inbjöd alla föreningar registrerade i kommunen. Utöver detta fick 40 samhällsinformatörer (nyckelpersoner från olika organisationer samt studenter kontrakterade för att sprida information inom olika nätverk) i uppdrag att sprida inbjudan i sina respektive nätverk.

På sökkonferensen, september 2011, identifierade de drygt 40 deltagarna tre aktörer de ansåg vara särskilt viktiga: **skolan**, **kommunen** och det **civila samhället**. För varje tema skapades en forskningscirkel med inledningsvis cirka tio deltagare var.

Två cirklar tillkom efter kontakt med föreningar: OPAD (Organisation for Poverty Alleviation and Development), som organiserar invånare med afrikansk bakgrund, och Islamiska förbundet som organiserar invånare med muslimsk tro. Syftet med dessa var att skapa möjlighet till samtal mellan personer som delar samma typ av utsatthet, det vill säga den diskriminering och rasism som **afrikaner** och **muslimer** drabbas av.

Två **forskare** från Mångkulturellt centrum, båda med ämneskompetens samt kunskap om Botkyrkas kontext, kopplades till två cirklar vardera. Den femte cirkeln leddes av en expert på området skola, segregation och diskriminering. Alla tre forskarna var icke-vita.

Fram till mars 2012 genomfördes ett tjugotal möten med totalt cirka 40 olika deltagare. De första mötena var intensiva. Speciellt cirklarna med afrosvenskar och svenska muslimer uttryckte **stor frustration** över den diskriminering och rasism de upplevde i sin vardag. Deltagarna i dessa båda grupper hade **stor kunskap** om och var pålästa på forskningsläget när det gäller den typ av diskriminering som riktas mot dem. Frustrationen de gav uttryck för var dels kopplad till de situationer av diskriminering de är utsatta för generellt, men också till det faktum att de upplevde att inte mycket händer i kommunens arbete med dessa frågor.

Fast i labyrinten – röster

// Jag var lärare i mitt hemland, men det jobb jag fick i Sverige var att dela ut reklam och att städa. För att få min lärarexamen godkänd av Höskoleverket var jag tvungen att komplettera med en svensk lärarutbildning i 1–2 år och när jag inte fick studiemedel

slutade det med att jag blev av med den anställning jag hade och knappt överlevde ekonomiskt.

Till slut tog jag även en svensk examen, men efter tre praktikplatser inom skolvärlden fick jag ändå inget jobb utan tvingades leva på socialbidrag. Nu har jag bara några år kvar till pensionen och det känns som att min utbildning och mina färdigheter är bortkastade. Varför kan inte mina erfarenheter komma till nytta, genom läxhjälp på biblioteket, eller något annat kopplat till barn, ungdomar och pedagogik?"

// Min son stoppades i tullen, inte de andra. Beror det på att han är mörk?"

// Min lärare sa en gång att han var förvånad över min goda svenska. Jag är född och uppvuxen i Sverige."

// Det blir ett moment 22. Har man inte inkomst får man inget hyreskontrakt, och kan man inte så bra svenska så får man inget jobb, ens i arbeten där det inte borde vara avgörande. Man talar ju inte med golvet precis, när man städar."

// De som bär slöja blir tilltalade som om de inte kan svenska, som om de vore dumma."

// I kontakt med tjänstemän får jag ofta frågan om jag är svensk medborgare, om jag har uppehållstillstånd, även när de frågorna inte är relevanta."

// Jag känner personer som är mörka och muslimer, men som inte får de jobb de utbildats till. Jobben går istället till vita, trots att de kan vara underkvalificerade."

Vad händer runt cirkeln?

För att forskningscirklarna ska kunna hjälpa kommunen att utveckla sitt arbete mot diskriminering och rasism krävs att det ingår ett moment av **kontakt och dialog** med kommunens tjänstemän och politiker, exempelvis rapporteringsmöten, där synpunkter och rekommendationer från cirklarna förmedlas. På så sätt kan politiker och tjänstemän reagera i stunden, och även ta med sig synpunkterna in i den kommunala organisationen. Det är viktigt att cirklarna avslutas med en formell avrapportering, där resultatet från cirklarna presenteras för kommunen.

- Deltagarnas rekommendationer kan ses som första fasen i användandet av forskningscirklarna och deras resultat.
- Den andra fasen består av en process där politiker och tjänstemän förhåller sig till rekommendationerna.
- Hela processen med forskningscirklarna avslutas med ett återkopplingsmöte där representanter från kommunen bjuder in deltagarna och berättar hur rekommendationerna bemötts inom kommunens förvaltningar.

Från ord till handling

Detta arbete kräver dels en **nyfikenhet** bland tjänstemän och kommunen för hur invånare upplever rasism och diskriminerande strukturer, dels en **beredskap** att skapa de förutsättningar som behövs inom administrationen för att ta hand om förslag från cirklarna – och omsätta dem i praktisk handling.

nyfikenhet

beredskap

förändringsvilja

"Jag tycker det har fungerat väldigt bra. Vi har fått ett kvalitativt resultat i form av ökad kunskap och insikt. Från att ha haft fokus mer på antal möten och antal svar, till att få en konkret dokumentation som verkligen säger något om människors liv och upplevelser. Det var ett nödvändigt steg att ta. Men det är också ett stort **ansvar**. Man kan säga att kommunen fått ett **förtroende** av alla de som medverkat i cirklarna. Och vi som bjudit in folk har satsat vårt förtroendekapital på att säga att detta är meningsfullt." [Ahmad Azizi, demokratiutvecklare](#)

ansvar

förtroende

förtroende

förtroende

ansvar

ansvar

ansvar

förtroende

ansvar

förtroende

ansvar

förtroende

Tydlighet är A och O

"Kommunen var tydlig från början, att detta skulle man ta in. Behandla **seriöst**.

Vi har haft massor av dialogforum och annat; nu tar vi ett steg framåt. Det räcker inte att ha hundratals svar på olika frågor. Vi måste se vad som påverkar vardagen och folks liv. Och det arbetet måste vara politiskt **förankrat**.

Varför? För mig är det avgörande när jag bjuder in att kunna förklara varför – varför ska folk engagera sig? Varför ska de delta? Då är det helt avgörande att kunna säga att resultatet från forskningscirklarna kommer att behandlas av nämnder och förvaltningar. Hittills har det fungerat ganska bra. Vi hade en träff med kommunstyrelsens ordförande, kommundirektören och flera andra. De skrev sedan ett brev till alla nämnder och förvaltningar och begärde svar inom en månad på hur situationen ser ut idag och hur de ser på utvecklingen framöver när det gällde rekommendationerna och förslagen från forskningscirklarna. Alla svarade, alla. Sen bjöd vi in tjänstemän och deltagare till ett möte på Mångkulturellt centrum, och behandlade svaren tillsammans med deltagarna.

Den nya kunskapen. Det var ingen vanlig dialog utan samtal som krävde stor uppriktighet. Berättelserna var så starka. Så ärliga. Det blev en situation som gruppen ägde. Jättepositivt. Det var inte såna saker som man sitter och berättar var som helst eller för vem som helst ... Jag har pratat om forskningscirklarna, inför politikerna i demokratiberedningen till exempel. Det jag fick ta del av i forskningscirklarna var så oerhört starkt. Det var viktigt att dela detta med politikerna.

Implementeringen. Det är den svåraste delen. Och där är **den politiska viljan** avgörande. Det är bara då man kan kräva svar av nämnder och förvaltningar. Folk är fortfarande tveksamma om framtiden, det måste jag säga. Kommer något att hända?"

Ahmad Azizi, demokratiutvecklare

seriöst

förankrat

politisk vilja

Den stora utmaningen

”**Forskningscirklarna var den enkla delen egentligen.** Dialogen och att enas kring förslagen – för detta finns det beprövade metoder. Som forskare har vi kunnat bidra med att koppla ihop lokala erfarenheter med andra studier och generella mönster.

Den stora utmaningen ligger i att **omvandla resultatet till ett fungerande verktyg** för kommunen – för att leverera indikatorer och för att skaffa sig koll på läget.

Den kommunala organisationens bemötande är helt avgörande. Det finns en stor trötthet och skepsis inför dialoger som inte leder vidare. Just detta har föreningarna fört fram som en farhåga: Det är bra att prata, men vart leder det?

Föreningarna har dessutom markerat och påmint om att de själva utgör resurser att användas. Det handlar inte om att koka kaffe eller laga mat till möten, utan om att få delta i det verkliga arbetet. Och där ligger den verkliga utmaningen. Hur ska resurserna delas? Hur ska civilsamhällets resurser på längre sikt byggas ihop med den kommunala organisationen? Ytterst handlar det om att dialogen som metod måste bli en del av ett **trovärdigt och hållbart** styrsystem. Människor vill medverka, vill hjälpa till – det är solklart. Så därför handlar det om att redan från början kunna svara på väldigt konkreta frågor: Vem får pengarna? Vem får göra jobbet?

Pilotprojektet i Botkyrka har varit en bra process med delstationer och en tydlig slutpunkt i form av möten, redovisningar och återrapportering. Sen återstår det att se vilken påverkan det blir på **strukturer, rutiner och resurser**.

René León Rosales, forskare på Mångkulturellt centrum

33 rekommendationer

Forskningscirkelns samlade rekommendationer och förslag såsom de överlämnades till kommunen, uppdelade på mottagare och teman.

Kommunen | Fortsätt driva frågan om vikten av statistik rörande gruppens utsatthet för diskriminering och rasism. ● Utveckla indikatorer för olika utsatta minoriteters psykosociala hälsa i relation till erfarenheter av diskriminering och rasism. ● Fortsätt anordna möten där de som utsätts för diskriminering och rasism får vittna om sina erfarenheter. Ta tillvara kunskapen och låt även majoritetssvenskar ta del av sådana vittnesmål och involveras i arbetet. ● Se till att kommunen har en plan för hur barn och ungdomar ska bli medvetna och delaktiga i arbetet mot diskriminering och rasism. Involvera skolorna i detta. ● Ge kommunens anställda, i synnerhet lärare och socionomer, utbildning i frågor som rör diskriminering och rasism, inklusive vardagsrasismens orsaker, mekanismer och konsekvenser. ● Betrakta en sådan utbildning som meriterande och som en förutsättning för vidare karriärsutveckling, t.ex. vid tillsättning av chefspositioner.

Föreningar | Koppla bidrag till föreningar till ett aktivt arbete för ett inkluderande arbetssätt och till ett aktivt arbete med barn och kvinnor. ● Koppla bidrag till föreningar till ett aktivt engagemang mot diskriminering och rasism. Använd även föreningar i kommunens arbete med dessa frågor. ● Ställ krav på att föreningar engagerar sig i olika samverkansgrupper. ● Säkra föreningsrådets förankring hos föreningslivet i Botkyrka och var lyhörd inför föreningslivets behov. ● Se till att det i varje område finns tillgängliga möteslokaler som inte är ensidigt kopplade till en religion eller etnisk grupp.

Mötesplatser | Skapa mötesplatser för alla, t.ex. allaktivitetshus där man främjar bred representation så att inte mötesplatsen domineras av en viss minoritet. ● Se genom tydlig kommunikation till att de kulturinstitutioner som finns och stöds av kommunen aktivt arbetar med sin lokala förankring. ● Fämja ett lokalt, inkluderande nöjesutbud, som kan integrera t.ex. olika åldrar. ● Arbeta med gemensamma tillställningar som strategiskt verktyg, exempelvis nationaldagen. Ge föreningar möjlighet att delta i en gemensam tillställning där olika grupper representeras och samverkar.

Skola | Rekrytera lärare med minoritetsbakgrund. ● Säkra arbetet mot diskriminering och rasism i skolan, både innehållsmässigt och på organisationsnivå genom utbildningsinsatser för både elever och lärare och genom användning av specifika läromedel med

inriktning på diskriminering och rasism. ● Motverka etnisk och religiös uppdelning i skolan bland elever och lärare genom att skapa utrymme och tydliggöra vikten av insatser som motverkar grupperingar i skolan. ● Skapa "mötesplatser" mellan skolorna i norra och södra Botkyrka, t.ex. genom schemalagda gemensamma aktiviteter och syskonklasser. ● Uppmuntra fler män att söka lärarutbildningen. ● Skapa en lokal tv-kanal i Botkyrka som skulle kunna bidra till att nyansera mediernas bild av Botkyrka, engagera föreningar, sprida viktig information och ta upp viktiga allmänna diskussioner exempelvis vid val. Möjliggör för föreningar och andra aktörer att samarbeta kring något konkret som de har gemensamt samt göra kommundelar kända för varandra.

Språk & utbildning | Främja bruket av andra språk i kontakt med medborgare som inte behärskar svenska fullt ut. ● Sprid kunskap och informera om antidiskrimineringslagen och antidiskrimineringsbyrån via exempelvis medborgarkontor, bibliotek och hemsida. ● Se till att varje medborgarkontor tillhandahåller information på olika språk om vart man vänder sig när man upplever att man har blivit diskriminerad. ● Sprid kunskap om antidiskrimineringslagen och antidiskrimineringsbyrån på olika språk.

Arbetsmarknadsfrågor | Rekrytera aktivt bland Botkyrkabor och se deras kunskaper och nätverk som en kompetens för kommunen. ● Fortsätt erbjuda och vidareutveckla möjligheten till sommarjobb för kommunens ungdomar. ● Anordna starta eget-kurser på andra språk än svenska.

Religion | Satsa på fortsatt utveckling av interreligiösa dialoger och utbyten. ● Främja och vidga utrymmet för utvecklingen av en större mångfald av religiösa rum, bortom det ensidiga fokuset på muslimer och kristna.

Introduktion av nyanlända | Utveckla kommunens välkomstpaket med hjälp av civilsamhället, exempelvis pensionärsföreningar. ● Se till att nyanlända får tillgång till sociala nätverk i Botkyrka med hjälp av föreningar. ● Använd föreningar för att ge nyanlända information om regler, skyldigheter, möjligheter med mera.

främja

använd

satsa

uppmuntra

skapa

utveckla

Hitta gränssnittet

... mellan människors vardagsliv och den kommunala organisationen. Hur gör man det? Att röra sig uppåt i modellen härunder – mot ett aktivt handlande och gemensamt beslutsfattande – kräver **mod och engagemang** från alla inblandade.

"Vi behöver gå utöver tillvägagångssätt som enbart bygger på samråd med medborgarna och utöver ett tänkesätt där de myndigheterna ensam ansvarar för att fatta beslut i frågor av allmänt intresse." Detta slås fast i en redovisning från projektet TOGETHER, ett EU-nätverk som Botkyrka kommun ingick i 2009–2012.

Hassan Hosseini som under många år utvärderat olika satsningar i Botkyrka kommun brukar betona vikten av att **behandla varje fråga på rätt nivå**. Arbetsmarknadsfrågor exempelvis, är vanligen för stora för att kunna adresseras lokalt. Där krävs ett större geografiskt perspektiv, fler nivåer av beslutsfattare samt många parter medverkan. Trygghetsfrågor, däremot, har ofta dimensioner som är möjliga och lämpliga att ta upp i det lokala sammanhanget. Forskningscirkelarna, som ju tar sin utgångspunkt i deltagarnas erfarenheter och behov, möjliggör en viktig kombination av å ena sidan de frågor som kan omsättas i **direkt och konkret handling**, å andra sidan de ämnen som handlar om **långsiktig och uthållig opinionsbildning**.

Form av samverkan	Kännetecken	Kommuninvånarna får
Medbestämmande	Gemensamt beslutsfattande	Bestämma
Samarbete	Aktiviteter planeras och genomförs	Genomföra
Dialog	Utbyte av tankar	Konsultation
Konsultation	Samla in synpunkter	Tycka

Roller och sammanhang

En av utmaningarna handlar bland annat om perspektiv och förutsättningar som hänger ihop med roller och sammanhang. Mötet mellan **forskare** och **praktiker** kan vara svårt, precis som mötet mellan **tjänstemän** och vanliga **kommuninvånare**. Hassan Hosseini (2004) sätter ord på dilemmat:

"Det finns många teorier, en enda praktik. Görandet är ett, oåterkalleligt, definitivt. Man kan spekulera om olika möjligheter och tolkningar. Handlingen är den punkt då vi lämnar de blotta möjligheternas rum och gör på ett sätt – världen ändras, det finns ingen väg tillbaka."

Förvaltningarnas respons på rekommendationerna har varit skiftande. Alltifrån "detta jobbar vi redan med" eller "måste vi utveckla" till "hör inte till vår förvaltnings ansvar". Vissa hänvisar till förvaltningsspecifika styrdokument, andra efterfrågar generella riktlinjer och politiska prioriteringar. Vissa vill styra genom regler, andra förordar frivillighet. Några kommenterar bristande resurser, andra en överväldigande informationsmängd att hantera. En del efterfrågar statistik, hos andra begränsas handlingsutrymmet av sekretess.

Alla bejakar vikten av ett gott samspel för ett jämlikt samhälle. I svaren betonas bland annat behovet av utbildning, av att synliggöra olika verklighetsbilder samt av att själv få delta i dialogen.

"Ett sätt att ta kunskapen in i vardagen på förvaltningarna är att använda så kallade dilemma-workshops. Att tillsammans försöka besvara väldigt konkreta frågor om "Vad ska jag göra?" eller "Hur ska jag jobba?". De frågorna handlar både om strukturellt och individuellt ansvar. Men för att komma någon vart måste det vara okej att vara öppen kring både osäkerhet och tillkortakommanden. För att kunna röra sig i riktning mot ett tjänstemannabemötande som minskar distansen till kommuninvånarna så behöver vi ett arbetsklimat som inte är dömande. Samtidigt vet vi att det finns jättemycket som vi måste jobba med. Tjänstemän idag och i framtiden måste klara av komplexa situationer – det är den nyckelkompetens jag ser. Och till detta kan forskningscirklarna bidra med kunskap. Men för att få genomslag så måste frågan ha hög politisk prioritet. Vi måste se till att bibehålla det politiska engagemanget." **Helena Rojas, utvecklingschef**

Åter till inledningens frågor

Bidrog forskningscirkelarna till att utveckla mer interaktiva möten och samtals?

Ja, cirkelarna bildade sammanhang där personer som oftast befinner sig i minoritetsställning tillsammans kunde utgöra en majoritet – en bra grund för öppna samtal.

Den största lärdomen från projektet handlar om vikten av att skapa utrymme för möten och samtal. Det gäller både hur människor möts och mobiliseras utom och inom föreningslivet, och själva samtalet och mötet (i detta fall cirkeln) som ett demokratiskt verktyg.

Gav forskningscirkelarna överblick och ökad styrka?

Ja, men med viss osäkerhet hos samtliga inför hur fortsättningen kommer att bli. Prat eller handling? Den vacklan finns både hos tjänstemännen och forskarna och är troligen också en delförklaring bakom att träffarna efter de inledande mötena präglades av ett ojämnt och även sjunkande antal deltagare.

Det finns all anledning att fortsätta utveckla forskningscirkeln som metod, samt att bygga vidare på den kunskap och det förtroende som hittills investerats.

Resulterade forskningscirkelarna i förslag till kommunen?

Ja, cirkelarna sammanställde en lista med rekommendationer som levererades, gavs respons på och diskuterades.

Redan nu finns det också ett antal konkreta, positiva bieffekter. De inbördes relationerna mellan inblandade föreningar och enskilda har stärkts. Personer med gemensamma intressen och behov har hittat varandra och börjat samverka. Och Mångkulturellt centrum har skapat nya möjligheter för föreningar att dels använda möteslokaler vissa tider och dagar, dels teckna kostnadsfria kontrakt på kontorslokaler för tidsbegränsade projekt.

I rätt riktning. Forskningscirklar som metod för att motarbeta rasism. Ett pilotprojekt i Botkyrka

Syftet med det arbete som här redovisas är att utveckla Botkyrka kommuns antidiskriminerings- och demokratiarbete samt pröva forskningscirklar som metod för att, med hjälp av kommunens invånare, analysera den lokala situationen inom de områden invånarna själva har identifierat som avgörande.

Forskningscirklar i sig erbjuder inga "lösningar" på problem. Däremot innebär de ett utrymme för utbyte mellan personer som besitter både en praktisk och teoretisk kunskap om ett visst problemområde. De kan användas som ett sätt att formulera förslag för hur en problematik som berör många människor kan hanteras, något som har varit en bärande tanke för hur forskningscirkelmetoden har använts inom ramarna för projektet ECAR – European cities against racism.

